

Obr. 3: Velká písmena (majuskule)

K *psacím zvyklostem* křesťanských písařů (např. Tertius v Ř 16,22)⁸ patřilo také zkracování svatých jmen (lat. *nomina sacra*) jako Bůh, Ježíš, Pán, Otec (Bůh Otec), Syn (Syn boží) nebo Duch. Je-li např. v řeckém rukopise zkrácená forma ΘΝ místo ΘΕΟΝ („Boha“; viz obr. 6, konec 2. řádku), ΚC místo ΚΥΡΙΟC („Pán“) či ΧC místo ΧΡΙCΤΟC („Kristus“), jedná se o křesťanský text. Až do konce starověku byly texty psány „nepřetržitě“, bez dělení vět a slov (lat. *scriptio continua*). Takovým textu bylo možno lépe porozumět při hlasitém předčítání. Na tomto pozadí je dobře rekonstruovatelný i příběh o etiopském ministru financí ve Sk 8, který si cestou četl svitek s textem z Iz 53, takže Filip ho mohl slyšet a zeptat se ho: „Rozumíš tomu, co čteš?“ (Sk 8,30)

Vedle majuskule existovala *kurzíva* (obchodní písmo), v níž byla jednotlivá písmena spojena ligaturami. Užívalo se jí především pro soukromé zprávy a poznámky. Přesto není vyloučeno, že i texty Nového zákona byly původně reprodukovány tímto způsobem. Velkými písmeny mohly být označeny začátky vět a slov a z tohoto písma se vyvinuly dnešní řecké typy písma. Teprve od 9. stol. se kurzívu užívalo všeobecně k psaní knih včetně Bible (tzv. *minuskule*).

Do textu později pronikla známka pro řecké přízvuky a interpunkci, někdy i údaje, které měly usnadnit orientaci při čtení.

d) *Název knihy*: Název knihy, který nemusel vždy pocházet od autora samotného, se nacházel na konci. První věta byla však často formulována tak, že mohla sloužit nejen jako úvod k první části, ale i jako shrnutí celého díla (Mk 1,1: „Počátek evangelia Ježíše Krista“; Mt 1,1: „Kniha rodu Ježíše Krista“; Zj 1,1: „Zjevení, které Bůh dal Ježíši Kristu“). V rukopisech pocházejících ze 4. stol. se titul knihy objevuje nejen na konci, ale často i na začátku.

do různých časových období, protože psaní jednotlivých písmen se v každé generaci vyvíjelo trochu odlišně.

⁸ Na jejich služby byli odkázáni i vzdělání autoři; Pavel jako řemeslník měl i přes své vzdělání těžkou ruku: „Teď vám píši vlastní rukou; všimněte si velkého písma“ (Ga 6,11).

4.2 PŮVODNÍ TEXT NOVÉHO ZÁKONA

Předběžná poznámka: Novozákonní textová kritika (textologie) se od 60. let 20. stol. díky novým nálezům textů, koordinaci práce, možnostem elektronického zpracování textů, které jsou k dispozici, a vzdělání specializovaných odborníků rozvinula natolik, že dnes – podobně jako např. archeologie východního Středomoří – tvoří v mnoha ohledech samostatnou disciplínu, kterou může biblista představit jen za cenu značného zjednodušení. Přesto chceme načrtnout alespoň teologický problém textové kritiky a upozornit na komunikaci s badateli na poli textologie. Tato myšlenková výměna spočívá především v kvalifikované práci s edicemi textů. Bylo by ztrátou času, kdyby každý výklad ověřoval výsledky rekonstrukce původního textu na vlastní pěst. Na druhou stranu by všichni, kdo se zabývají novozákonní exegézí, měli být schopni pracovat s rozsáhlejšími textověkriticky relevantním materiálem velkých vědeckých edic a textověkritickým aparátem malých edic příručních. Ten vybízí alespoň ke kritickému přezkoumání rekonstrukce původního textu, jak ji nabízejí vydavatelé.

Žádná věta Nového zákona se nedochovala v *originálním rukopise*, nýbrž jen v opisech, u nichž na některých místech existuje více čtení (variant). Proto se musí textová kritika pokoušet z dochovaných rukopisů rekonstruovat původní text. U většiny starověkých spisů je odstup mezi předpokládanou dobou vzniku textu a jeho prvními dochovanými opisy podstatně větší⁹, než je tomu u spisů novozákonních. Textologové vycházejí z toho, že původní doslovné znění novozákonních spisů lze rekonstruovat s poměrně vysokou mírou pravděpodobnosti. Že jsou v kritické edici, jakou je dnes běžně používaná edice Nestle / Aland, na konci každé stránky v kritickém aparátu zaznamenána rozdílná čtení jednotlivých dochovaných rukopisů, není žádným argumentem proti spolehlivosti rekonstruovaného původního textu. Část variant jsou stylistická vylepšení, velkou část lze věcně vysvětlit jako chyby písařů, které byly způsobeny nepozorností, přehlédnutím při opisování, přeslechnutím při diktování v písárnách nebo vlivem ústní tradice či paralelních úseků např. z jiného evangelia. Výčtem růzností má být textověkritické rozhodnutí pro znění vytištěné v hlavním textu učiněno

⁹ V průměru více než půl tisíciletí.